

دانشگاه پیام نور

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته علوم تربیتی

دانشکده: پیام نور

گروه علمی: علوم انسانی

عنوان پایان نامه :

**بررسی میزان سواد اطلاعاتی دبیران و رابطه آن با روشهای نوین
تدریس در مقطع متوسطه شهرستان زرنند**

استاد راهنما : مهدی لسانی

استاد مشاور : مهران فرج اللهی

زینب جعفرزاده



جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم تحقیقات و فناوری

مجمع علوم انسانی



دانشگاه پیام نور
دانشگاه پیام نور استان تهران
العلم علی نوبک النج والنازید والنسر

شماره

تاریخ

پیوست

تصویب نامه

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی گرایش تاریخ و فلسفه
تحت عنوان:

مطالعه سواد اطلاعاتی دبیران و رابطه آن با استفاده از روش های نوین تدریس در مقطع متوسطه شهرستان زرند

نام خانوادگی: جعفرزاده نام: زینب
شماره پروژه: ۳۳۸۱ شماره دانشجویی: ۸۶۸۱۰۲۱۴۲
تاریخ دفاع: ۱۳۹۰/۱۰/۰۱ ساعت: ۸/۳۰-۱۰
نمره: ۱۸،۷۸ درجه ارزشیابی: عالی

هیات داوران:

داوران	نام	نام خانوادگی	کد استادی	مرتبه علمی	امضاء
راهنما	مهدی	لسانی	۴۴۴۵۳۸		
راهنمای دوم	-	-	-		
مشاور	مهران	فرج الهی	۴۰۰۷۴۳		
مشاور دوم	-	-	-		
داور	سید محمد	شیری			
داور دوم	محمود	اکرامی			

تهران، خیابان استاد نجات الهی
نرسیده به خیابان کریمخان زند
چهارراه سپند، پلاک ۲۳۳
تلفن: ۸۸۸۰۱۰۹۰
دورنگار: ۸۸۸۹۰۵۳۶

WWW.TPNU.AC.IR
ensani@tpnu.ac.ir

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان سواد اطلاعاتی دبیران و رابطه آن با روشهای نوین تدریس در شهرستان زرنند با روش تحقیق توصیفی - همبستگی و ابراز پرسشنامه با نمونه ای به حجم ۲۱۸ نفر از دبیران مقطع متوسطه و پیش دانشگاهی شهرستان زرنند که به روش نمونه گیری خوشه ای - تصادفی انتخاب شدند ، اجرا گردید ، و با استفاده از آماره های توصیفی و استنباطی و تجزیه و تحلیل اطلاعات ۲۱۸ پرسشنامه جمع آوری شده و بوسیله نرم افزار spss نتایج زیر بدست آمد : ۱ - در سنجش کلی نمرات متغیرها : نمره متغیر سواد اطلاعاتی ۶۲ نفر (۲۸/۴ درصد) کم، ۱۲۴ نفر (۵۶/۹ درصد) متوسط و ۳۲ نفر (۱۴/۷ درصد) زیاد، نمره متغیر استفاده از روشهای نوین تدریس ۱۲ نفر (۶ درصد) کم، ۶۲ نفر (۲۸/۴ درصد) متوسط و ۱۴۳ نفر (۶۵/۶ درصد) زیاد ارزیابی شده است . ۲ - بین متغیرهای احساس نیاز به سواد اطلاعاتی و میزان استفاده از روشهای نوین تدریس رابطه معناداری وجود دارد . ۳ - بین متغیرهای آگاهی از چگونگی جمع آوری اطلاعات و میزان استفاده از روشهای نوین تدریس رابطه معناداری وجود دارد . ۴ - بین متغیرهای آگاهی از چگونگی ثبت و ضبط اطلاعات و میزان استفاده از روشهای نوین تدریس رابطه معنی داری وجود دارد . ۵- بین متغیرهای آگاهی از چگونگی کاربرد صحیح اطلاعات و میزان استفاده از روشهای نوین تدریس رابطه معنی داری وجود دارد . ۶ - بین متغیرهای آگاهی از چگونگی تنظیم سازماندهی و ارائه اطلاعات و میزان استفاده از روشهای نوین تدریس رابطه معنی داری وجود دارد . ۷ - بین متغیرهای آگاهی از ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات و میزان استفاده از روشهای نوین تدریس رابطه معنی داری وجود دارد . ۸ - بین متغیرهای سواد اطلاعاتی دبیران مرد و زن تفاوت معنی داری وجود ندارد . ۹- بین متغیرهای میزان استفاده از روشهای نوین تدریس دبیران مرد و زن تفاوت معنی داری وجود ندارد . ۱۰ - بین متغیرهای رشته تحصیلی نوع مدرسه ، سابقه خدمت و میزان سواد اطلاعاتی دبیران رابطه معنی داری وجود ندارد . ۱۱- بین متغیرهای رشته تحصیلی نوع مدرسه سابقه خدمت و میزان استفاده دبیران از روشهای نوین تدریس رابطه معنی داری وجود ندارد .

کلید واژگان:سواد اطلاعاتی ، روشهای نوین تدریس، فن آوری اطلاعات و ارتباطات

تقدیر و تشکر

«من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» پیامبر اعظم (ص)

سپاس خداوندی را سزاست که علم را به معرفت زیور داد و این گونه انسان را اشرف مخلوقات قرار داد. بعد از حمد و سپاس از خداوند رحمان، برخورد لازم می دانم که مراتب تقدیر و تشکر خویش را از اساتید محترم ابراز دارم، کسانی که با راهنمایی ها و مساعدت های خود باعث شدند، این تحقیق را به پایان برسانم .

اینجانب از استاد فرهیخته جناب آقای دکتر مهدی لسانی که با نصایح خردمند خود راهنمایی این پایان نامه را برعهده گرفتند، همچنین از استاد گرامی جناب آقای دکتر مهران فرج الهی که مرا از کمکها و رهنمودهای خویش بی نصیب نگذاشتند کمال تشکر و قدردانی را دارم .

از مسئولین سازمان آموزش و پرورش شهرستان زرنند، و از کلیه دبیرانی که همکاری لازم را در پرکردن پرسشنامه تحقیق به عمل آوردند، همچنین از کلیه دوستانی که در انجام تحقیق خالصانه بنده را یاری فرمودند کمال تشکر و قدر دانی را دارم .

فهرست مطالب

عنوان صفحه

فصل اول : کلیات پژوهش

- ۱-۱- مقدمه..... ۱
- ۲-۱- بیان مسأله..... ۳
- ۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق..... ۶
- ۴-۱- اهداف تحقیق..... ۸
- ۴-۱-۱- اهداف کلی..... ۸
- ۴-۱-۲- اهداف جزئی..... ۸
- ۵-۱- سؤالهای تحقیق..... ۹
- ۵-۱-۱- سؤالهای کلی..... ۹
- ۵-۱-۲- سؤالهای جزئی..... ۹
- ۶-۱- تعریف واژه ها و اصطلاحات..... ۱۰
- ۶-۱-۱- سواد اطلاعاتی..... ۱۰
- ۶-۱-۲- روشهای تدریس..... ۱۰
- ۶-۱-۳- روشهای نوین تدریس..... ۱۰
- ۶-۱-۴- تدریس..... ۱۱

- ۱-۶-۵- مقطع متوسطه..... ۱۱
- ۱-۶-۶- نیاز به سواد اطلاعاتی..... ۱۱
- ۱-۶-۷- جمع آوری اطلاعات..... ۱۱
- ۱-۶-۸- ثبت اطلاعات..... ۱۱
- ۱-۶-۹- کاربرد اطلاعات..... ۱۲
- ۱-۶-۱۰- تنظیم سازماندهی و ارائه اطلاعات..... ۱۱
- ۱-۶-۱۱- ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات..... ۱۲
- ۱-۶-۱۲- متغیرهای تحقیق..... ۱۲
- ۱-۶-۱۳- تعریف عملیاتی سواد اطلاعاتی..... ۱۲
- ۱-۶-۱۴- تعریف عملیاتی روشهای نوین تدریس..... ۱۲

فصل دوم پیشینه تحقیق

- ۱-۲- مقدمه..... ۱۳
- ۲-۲- سواد اطلاعاتی..... ۱۳
- ۲-۳- سواد اطلاعاتی و بررسی رشهای نوین تدریس..... ۱۴
- ۲-۳-۱- سواد اطلاعاتی چیست؟..... ۱۴
- ۲-۳-۲- سواد اطلاعاتی و یادگیری مادام العمر..... ۱۸
- ۲-۳-۳- با سواد اطلاعاتی کیست؟..... ۱۹

- ۲۱-۳-۲- فقر اطلاعات چیست؟.....
- ۲۲-۳-۲- اهمیت سواد اطلاعاتی.....
- ۲۳-۳-۲- آموزش سواد اطلاعاتی.....
- ۲۴-۳-۲- ضرورت بکارگیری سواد اطلاعاتی در آموزش و پرورش.....
- ۲۵-۳-۲- مزایای بهره گیری از سواد اطلاعاتی در آموزش و پرورش.....
- ۲۶-۳-۲- ضرورت آشنایی معلمان با اطلاعات.....
- ۲۶-۳-۲- چگونه می توان معلمان را برای استفاده از فناوری در تدریس آماده کرد.....
- ۲۷-۳-۲- چگونه می توان سطح سواد و اثر بخشی معلمان را افزایش داد.....
- ۲۷-۴-۲- روشهای نوین تدریس.....
- ۲۸-۴-۲- ویژگیهای روش تدریس سنتی.....
- ۲۸-۴-۲- ویژگیهای روش تدریس نوین.....
- ۳۰-۴-۲- روش کنفرانس.....
- ۳۰-۴-۲- روش شاگرد- استادی.....
- ۳۲-۴-۲- روش چند حسی.....
- ۳۲-۴-۲- روش حل مسأله.....
- ۳۵-۴-۲- روش پروژه ای.....
- ۳۶-۴-۲- روش گردش علمی.....

۳۶	۹-۴-۲- روش نمایش.....
۳۶	۱۰-۴-۲- استفاده از منابع دیداری و شنیداری.....
۳۷	۵-۲- تحقیقات انجام شده در ایران.....
۳۹	۶-۲- تحقیقات انجام شده در خارج از ایران.....
۴۵	۷-۲- خلاصه و جمع بندی.....

فصل سوم: روش تحقیق

۴۶	۳-۱- مقدمه.....
۴۶	۲-۳- نوع تحقیق.....
۴۶	۳-۳- محدوده مورد بررسی.....
۴۶	۴-۳- جامعه آماری.....
۴۷	۵-۳- نمونه آماری.....
۴۸	۶-۳- ابزار تحقیق.....
۴۹	۷-۳- روایی و پایایی پرسشنامه.....
۴۹	۱-۷-۳- روایی.....
۵۰	۲-۷-۳- پایایی.....
۵۰	۸-۳- روش جمع آوری داده ها.....
۵۰	۹-۳- روش تجزیه و تحلیل آماری.....

فصل چهارم : یافته های تحقیق

- مقدمه..... ۵۲
- ۴-۱- توصیف شاخص های دموگرافیک (بررسی ویژگیهای عمومی)..... ۵۳
- ۴-۱-۱- وضعیت نوع مدرسه مورد بررسی..... ۵۳
- ۴-۱-۲- وضعیت جنسیت دبیران..... ۵۴
- ۴-۱-۳- وضعیت رشته تحصیلی دبیران..... ۵۵
- ۴-۱-۴- وضعیت سابقه خدمت دبیران..... ۵۶
- ۴-۱-۵- وضعیت سواد اطلاعاتی دبیران..... ۵۷
- ۴-۱-۶- وضعیت استفاده دبیران از روشهای نوین تدریس..... ۵۸
- ۴-۲- بررسی فریضه اصلی تحقیق..... ۵۹
- ۴-۲-۱- بین سواد اطلاعاتی دبیران و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس رابطه معنی داری وجود دارد..... ۵۹
- ۴-۳- بررسی سوالات فرعی تحقیق..... ۶۰
- ۴-۳-۱- آیا بین احساس نیاز به اطلاعات دبیران و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس رابطه معنی داری وجود دارد..... ۶۰
- ۴-۳-۲- آیا بین آگاهی دبیران از چگونگی جمع آوری و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس رابطه معنی داری وجود دارد؟..... ۶۲

۳-۳-۴- آیا بین آگاهی دبیران از چگونگی ثبت و ضبط اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس رابطه معنی داری وجود دارد؟..... ۶۴

۴-۳-۴- آیا بین آگاهی دبیران از چگونگی کاربرد صحیح اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس رابطه معنی داری وجود دارد؟..... ۶۶

۵-۳-۴- آیا بین آگاهی دبیران از چگونگی تنظیم، سازماندهی و ارائه اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس رابطه معنی داری وجود دارد؟..... ۶۸

۶-۳-۴- آیا بین آگاهی دبیران از چگونگی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس رابطه معنی داری وجود دارد؟..... ۷۰

۷-۳-۴- آیا میزان سواد اطلاعاتی دبیران با توجه به جنسیت آنها تفاوت دارد ؟ ۷۲

۸-۳-۴- آیا میزان استفاده دبیران از روشهای نوین تدریس با توجه به جنسیت آنها تفاوت دارد؟..... ۷۳

۹-۳-۴- رابطه بین عوامل شخصی و آموزشی (رشته تحصیلی، نوع مدرسه و سابقه خدمت) با میزان سواد اطلاعاتی دبیران ۷۵

۱۰-۳-۴- رابطه ی بین عوامل شخصی و آموزشی (رشته تحصیلی، نوع مدرسه و سابقه خدمت) بامیزان استفاده از روشهای نوین تدریس دبیران ۷۷

فصل پنجم: نتیجه گیری ، بحث و پیشنهاد.

۱-۵- مقدمه..... ۷۹

۲-۵- یافته های تحقیق..... ۷۹

۱-۲-۵- یافته های جمعیت شناختی..... ۷۹

۲-۲-۵- یافته اصلی تحقیق..... ۸۰

۵-۲-۳- یافته های فرعی تحقیق..... ۸۰

۵-۳- بحث و بررسی..... ۸۳

۵-۴- محدودیتها..... ۸۶

۵-۵- پیشنهادها..... ۸۶

۵-۵-۱- پیشنهادهای کاربردی..... ۸۶

۵-۵-۲- پیشنهاد به سایر پژوهشگران..... ۸۶

۵-۶- توصیه ها..... ۸۷

منابع و مأخذ

پیوست ها

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲- خلاصه پژوهشهای انجام شده.....	۴۱
جدول ۱-۳- حجم جامعه و نمونه آماری.....	۴۸
جدول ۲-۳- مولفه های مربوطه، تعداد سوالات هر مولفه و دامنه نمرات.....	۴۸
جدول ۱-۱-۴- توزیع فراوانی وضعیت نوع مدرسه مورد بررسی.....	۵۳
جدول ۲-۱-۴- توزیع فراوانی وضعیت جنسیت دبیران.....	۵۴
جدول ۳-۱-۴- توزیع فراوانی وضعیت رشته تحصیلی دبیران.....	۵۵
جدول ۴-۱-۴- توزیع فراوانی وضعیت سابقه خدمت دبیران.....	۵۶
جدول ۵-۱-۴- توزیع فراوانی سواد اطلاعاتی دبیران.....	۵۷
جدول ۶-۱-۴- توزیع فراوانی استفاده دبیران از روشهای نوین تدریس.....	۵۸
جدول ۱-۲-۴- ضریب همبستگی پیرسون بین سواد اطلاعاتی دبیران و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس.....	۵۹
جدول ۱-۳-۴- ضریب همبستگی پیرسون بین احساس نیاز به سواد اطلاعاتی دبیران و میزان استفاده از روشهای نوین تدریس.....	۶۱
جدول ۲-۳-۴- ضریب همبستگی پیرسون بین آگاهی دبیران از چگونگی جمع آوری اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس.....	۶۳

- جدول ۳-۳-۴- ضریب همبستگی پیرسون بین آگاهی دبیران از چگونگی ثبت و ضبط اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس..... ۶۵
- جدول ۴-۳-۴- ضریب همبستگی پیرسون بین آگاهی دبیران از چگونگی کاربرد صحیح اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس..... ۶۷
- جدول ۵-۳-۴- ضریب همبستگی پیرسون بین آگاهی دبیران از چگونگی تنظیم، سازماندهی و ارائه اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس..... ۶۹
- جدول ۶-۳-۴- ضریب همبستگی پیرسون بین آگاهی دبیران از چگونگی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس..... ۷۱
- جدول ۷-۳-۴- آماره های آزمون T برای مقایسه میانگین سواد اطلاعاتی دبیران مرد و زن..... ۷۲
- جدول ۸-۳-۴- آماره های آزمون T برای مقایسه میزان استفاده از روشهای نوین تدریس دبیران مرد و زن ۷۴
- جدول ۱-۹-۳-۴- تحلیل واریانس مدل رگرسیون رشته تحصیلی، نوع مدرسه، سابقه خدمت دبیران با میزان سواد اطلاعاتی آنها..... ۷۶
- جدول ۲-۹-۳-۴- ضرایب مدل رگرسیون رشته تحصیلی، نوع مدرسه، سابقه خدمت دبیران با میزان سواد اطلاعاتی آنها ۷۶
- جدول ۱-۱۰-۳-۴- تحلیل واریانس مدل رگرسیون رشته تحصیل، نوع مدرسه، سابقه خدمت دبیران بامیزان استفاده از روشهای نوین تدریس آنها ۷۷

جدول ۴-۳-۱۰-۲- ضرایب مدل رگراسیون رشته تحصیلی، نوع مدرسه، سابقه خدمت دبیران بامیزان استفاده از روشهای نوین تدریس آنها ۷۸

فهرست نمودارها

عنوان _____ صفحه

- نمودار ۴-۱-۱- درصد فراوانی وضعیت نوع مدرسه مورد بررسی..... ۵۳
- نمودار ۴-۱-۲- درصد فراوانی وضعیت جنسیت دبیران..... ۵۴
- نمودار ۴-۱-۳- درصد فراوانی وضعیت رشته تحصیلی دبیران..... ۵۵
- نمودار ۴-۱-۴- درصد فراوانی وضعیت سابقه خدمت دبیران..... ۵۶
- نمودار ۴-۱-۵- درصد فراوانی وضعیت سواد اطلاعاتی دبیران..... ۵۷
- نمودار ۴-۱-۶- درصد فراوانی وضعیت استفاده دبیران از روشهای نوین تدریس..... ۵۸
- نمودار ۴-۲-۱- نمودار پراکنش رابطه بین سواد اطلاعاتی دبیران و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس..... ۶۰
- نمودار ۴-۳-۱- نمودار پراکنش رابطه بین احساس نیاز به سواد اطلاعاتی دبیران و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس..... ۶۲
- نمودار ۴-۳-۲- نمودار پراکنش رابطه بین آگاهی از چگونگی جمع آوری اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس..... ۶۴
- نمودار ۴-۳-۳- نمودار پراکنش رابطه بین آگاهی دبیران از چگونگی ثبت و ضبط اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس..... ۶۶
- نمودار ۴-۳-۴- نمودار پراکنش رابطه بین آگاهی دبیران از چگونگی کاربرد صحیح اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس..... ۶۸

نمودار ۴-۳-۵- نمودار پراکنش رابطه بین آگاهی دبیران از چگونگی تنظیم، سازماندهی و ارائه اطلاعات و میزان استفاده از روشهای نوین تدریس.....۷۰

نمودار ۴-۳-۶- نمودار پراکنش رابطه بین آگاهی دبیران از چگونگی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات و میزان استفاده آنان از روشهای نوین تدریس.....۷۲

نمودار ۴-۳-۷- نمودار جعبه ای برای مقایسه میانگین سواد اطلاعاتی دبیران مرد و زن.....۷۳

نمودار ۴-۳-۸- نمودار جعبه ای برای مقایسه میانگین میزان استفاده از روشهای نوین تدریس دبیران مرد و زن.....۷۴

يَرَفَعُ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ عَلِمُوا (قرآن کریم)

آینده ای که امروزه پیش بینی می شود از راه خواهد رسید، اگر بدانیم که می خواهیم چگونه باشد می توانیم بر آن اثر بگذاریم. بدیهی است شناخت و بهره گیری از انواع اطلاعات با داشتن سواد اطلاعاتی لازم و بهره گیری از روشهای نوین در تدریس از مسائل مهمی است که نظام آموزش و پرورش هر کشور باید بدان هست گمارد.

امروزه دسترسی به اطلاعات و توانایی کاربرد موثر آن عامل در دستیابی به موقعیتهای مطلوب زندگی است، لذا مهارتهای کسب اطلاعات به دلیل نیاز افراد و جوامع، درست مانند مهارتهای خواندن و نوشتن از جمله شاخصهای اصلی باسوادی محسوب می شود. (نشاط، ۱۳۸۳) لئو^۱ (۱۹۹۷) معتقد است که در سالهای اخیر به دورانی وارد شدیم که شکل و عملکرد سواد به دلیل ظهور فناوریهای نوین کسب اطلاعات بسرعت و شدت بیشتری ادامه خواهد داشت، بنابراین لازم است که بین سواد و فناوری همگرایی خاصی ایجاد شود، تا افراد از جمله دست اندرکاران امر آموزش بتوانند پاسخگوی نیازهای حال و آینده جامعه باشند.

دانش آموزان ما در کلاسهای درس از روشهایی بهره می جویند که پنجاه سال پیش بکار می رفته و معلمان که فاقد اطلاعات روز جهانی هستند، فاقد مهارتها یا فناوریهای اطلاعاتی هستند، چنانچه بخواهیم آنان را بعنوان نیروی کار آینده آماده کنیم، باید درک درستی از اطلاعات و فناوریهای روز آماده و آنها را در عرصه تدریس به کارگیرند.

این مسائل سبب شده که در بعضی کشورها جنبش هایی برای تغییر و تحول در نظام آموزشی پدید آید. برنامه ها و کتب درسی را تغییر دهند، روشهای جدیدی برای تدریس در نظر گرفته شود، کامپیوتر، ماهواره و تلویزیون در آموزش بکار برند، دانش آموزان بکار برند، دانش آموزان را در تنظیم برنامه هاشرکت دهند و تلاش کنند دیوار بین مدرسه ها و خانواده ها را بردارند (باندی، ۲۰۰۲)^۲

بدون تردید و با جرأت می توان ادعا نمود که گرچه متغیرهای فراوانی، همچون برنامه، تلاش، مدرسه، کلاس درس، کتاب و... به تعلیم و تربیت صحیح کمک می کنند، اما در بین عناصر آموزشی، معلم کلیدی ترین عنصر است. زیرا با وجود برنامه صحیح کتاب مبری از هر عیب و نقص، کلاسهای مجهز به فضای استاندارد و... ولی در غیاب معلم ذی صلاحیت و کاردان از هیچ یک از عوامل مذکور کاری ساخته نیست. در مقابل یک معلم باسواد، و با کفایت می تواند ضمن استفاده از درایت خویش نه به طور کامل بلکه به مقدار زیادی

^۱ .leo

^۲ Bandy

از شدت نقایص موجود در عوامل مذکور و تدریس خود بکاهد، تا جایی که بسیاری معتقدند « شایستگی هر نظام آموزشی به اندازه شایستگی معلمان آن است » یعنی کیفیت هر نظام آموزشی در نهایت وابسته به کیفیت معلمان آن جامعه است (شعاری نژاد ، ۱۳۷۴)

بدین خاطر معلم امروز بدون آگاهی از سواد کافی ، بدون آگاهی از اطلاعات روز و فناوری اطلاعات و ارتباطات ، بدون آگاهی از فلسفه یادگیری، روشها و فنون تدریس هرگز قادر به انجام وظیفه خطیر خود به نحوی شایسته نخواهد بود. لذا ضرورت دارد مسئولین نظام آموزشی هر کشور تربیت معلمان آگاه باسواد و توانا را در کانون فعالیتهای توسعه ای خویش قرار دهد و امکانات و تسهیلات لازم و کافی را برای افزایش دانش ، علم و آگاهی به کار گیرند، تا معلمان بعنوان افرادی آگاه ، باسواد در عرصه علم و دانش در یک سخن با اطلاع شناخته شود (قدیری، بشر دوست ، ۱۳۸۲)

پژوهش حاضر به بررسی میزان سواد اطلاعاتی دبیران و رابطه آن با روشهای نوین تدریس می پردازد. هدف اصلی این پژوهش گذرا از مرز معلم ناآگاه و بی سواد اطلاعاتی به معلمی آگاه و باسواد و آشنا با فناوری اطلاعات است .

۱- ۲ بیان مسأله :

هدف آرمانی تعلیم و تربیت در هر جامعه اسلامی ، پروراندن انسان براساس ارزشهای والای دین مقدس اسلام است ، و معلم در جهت دستیابی به این هدف نقش مهم و اساسی را برعهده دارد . فناوری^۱ و آخرین دستاوردش ، فناوری اطلاعات^۲ تأثیری چشمگیر در حوزه های گوناگون زندگی آدمی از جمله تعلیم و تربیت گذاشته است .

در عصری که حجم عظیم انتشارات و اطلاعات و فرصت مطالعه همه آنها از بین برده ، داشتن سواد اطلاعاتی لازم و کافی در معلمان بویژه دبیران ضروری ، واخذ اطلاعات لازم و بعبارتی اطلاعات ناب از اهمیت شایانی برخوردار است ، (حسن زاده ، ۱۳۸۳)

با توجه به اهمیت سواد اطلاعاتی دبیران و رابطه آن با روشهای نوین تدریس ضرویست که آموزش و پرورش و دبیران مربوط تدابیر لازم را جهت دستیابی به اطلاعات ، تولید ، توزیع و استفاده از آنها فراهم آورند و بدنبال روشهای نو و موثر در تدریس باشند. که بتوانند آنها را در کلاس درس بکار گیرند (صفوی ، ۱۳۷۹) و برای پرورش انسانهایی توانمند لازم است که از امور روز جهان اطلاع داشته باشند. تا بتوانند آنها را در امر تدریس استفاده کنند . آنچه امروزه در کلاسهای درس سنتی اتفاق می افتد. چیزی جز انتقال دانش از طرف معلم به دانش آموز نیست (صفوی ، ۱۳۷۹)

امروزه معلمان در برابر شاگردانی قرار دارند، که پاسخ به تقاضاهای آنها بدون علم و آگاهی و مطالعه عمیق در زمینه های گوناگون امکانپذیر نیست. زیرا حجم یافته ها و پیشرفتهای دنیای امروز بسیار زیاد شده است. از طرفی ، دانش آموزان ، معلومات و اطلاعات زیادی را خارج از کلاس درس و از طریق وسائل ارتباطی گوناگون (رادیو ، تلویزیون ، مجلات ، کامپیوتر ، اینترنت و..) کسب می کنند و این امر سطح توقع آنها را بالاتر از همسالان خود در گذشته قرار داده و انتظارات آنها را از دانش معلمان به طور وسیعی بالاتر برده است. (حسن زاده ، ۱۳۸۳)

بدیهی است هیچ یک از معلمان به تنهایی قادر نیستند، با تغییرات موجود پیش برند. مهمترین راه جبران عقب ماندگی از یافته ها و تحولات علمی بالا بردن سطح علم و آگاهی خود در زمینه های مختلف، استفاده و بهره گیری از وسایل و تکنولوژی آموزش پیشرفته از جمله کامپیوتر و علم و اطلاع آنها در زمینه های مختلف است، تا بتواند از آنها در امر تدریس استفاده کنند پس از اطلاعات و دانش عنصر اصلی هر نظام آموزشی محسوب می شوند .

^۱-Technology

^۲-Information Technology

منابع اطلاعاتی نه تنها برای آموزش دانش آموزان و دانشجویان استفاده می شود. بلکه برای برنامه ریزی آموزشی و از جمله آمادگی معلمان و استادان برای تدریس نیز تغییر یافته است، آنچه باید در کلاس درس و تدریس مورد توجه و تأکید قرار گیرد، یاد دادن چگونه یاد گرفتن در دانش آموزان است. بطوریکه یک معلم اگر از اطلاع لازم برخوردار باشد، در جریان تدریس می تواند راهنمای دانش آموزان باشد تا بتوانند خود به تشخیص راه حل مسأله پردازند، مهارت لازم برای تصمیم گیری و انتخاب را داشته باشند. نه به جای آنها تصمیم بگیرد بعبارت دیگر دانش و سواد و معلم و یادگیری نوین بر توسعه روش تدریس معلم یعنی استفاده از روشهای جدید نه سنتی تأکید دارد (عالمی، ۱۳۸۱)

در این رابطه باید به گفته برانت^۱ (۱۹۹۷) نیز اشاره کرد که صرف کسب دانش و مهارت کاربرد فناوری و داشتن سواد استفاده از آن از سوی معلمان کافی نیست، چراکه این فناوری مدام در حال تغییر و نو شدن است و مهارتهای کسب شده قبلی کهنه شده و نیاز به باز آموزی دارند، آنچه اهمیت دارد تبدیل این اطلاعات به دانش است.

با توجه به آنچه گفته شده، درک درست از طراحی روشهای تدریس با رویکرد فناوری اطلاعات از اهمیت ویژه ای برخوردار خواهد بود، تحقیقات انجام شده در این زمینه نیز تأثیر فناوری اطلاعات را به بهبود روش تدریس مورد تأیید قرار می دهند.

رزچلی، پنوئل و آبراهامسون در سال ۲۰۰۴ تحقیقی را بعنوان کلاس درس شبکه ای انجام دادند، یافته های تحقیق نشان داد، که با استفاده از فناوری، معلمان براحتی توانستند به انجام فعالیتهای آموزشی و تدریس خودپردازند و بتوانند روش تدریس خود را با نیازهای دانش آموزان منطبق سازند و باعث افزایش علاقه و انگیزه معلمان به تلفیق فناوری در فرآیند آموزش و تدریس می شود.

مجلس کشور فنلاند نیز در سال ۱۹۹۸-۱۹۹۷ ارزشیابی وسیعی در زمینه دانش و سواد اطلاعاتی معلمان و کاربرد فناوری اطلاعات در فرآیند تدریس یا یاد دهی در تمام سطوح آموزش از دوره پیش دبستانی تا دوره دبیرستان اجرا کرد، و نتیجه گرفت که تدوین الگوی معتبر علمی برای تلفیق فناوری اطلاعات در همه مدارس فنلاند برای جلوگیری از به کار گیری آن در محیط یادگیری سنتی ضروری است.

بر اساس تحقیقاتی که در ایران انجام گرفته، این نتیجه بدست آمد که سطح سواد اطلاعاتی معلمان در حد پایین است. از جمله عوامل و دلایل آن می توان به عدم یا کمبود امکانات، کمبود نیروی انسانی آموزش دیده، عدم انگیزه، در معلمان، عدم علاقه معلمان و تمایل وعادت کردن آنها به روشهای سنتی اشاره کرد. لذا ارتقاء کیفیت تدریس معلمان، افزایش کیفیت ابزار و مواد درسی همراه با کاربرد و چند رسانه ایها

^۱-Brant

^۲-Roschelle, Penuel & Abrahamosan